QORTI TAL-MAĠISTRATI (MALTA)

MAĠISTRAT
Dr Rachel Montebello B.A. LL.D.

Rikors Numru: 321/2017 RM

Emanuel sive Noel Ciantar

-Vs-

The Ramblers Association of Malta VO/0024

Illum, 17 ta' Novembru 2022

Il-Qorti,

Rat ir-Rikors tal-attur Emanuel sive Noel Cutajar ipprezentat fir-Registru ta' din il-Qorti nhar is-26 ta' Ottubru 2017 fejn talab lil din il-Qorti tikkundanna lis-socjeta` konvenuta:

1.Prevja d-dikjarazzjoni illi bħala awtriċi ta' diversi dikjarazzjonijiet formanti parti mill-eżerċizzju tagħha ta' dritt ta' risposta taħt il-Liġi ta' l-Istampa li gew pubblikati f'artikolu ppublikat f'The Malta Independent on Sunday tal-Ħadd 30 ta' Ottubru 2016 intitolat "*Fabrication against the Ramblers' Association*" (kopja ta' l-artikolu hawn anness u mmarkat Dok.A), hija malafamatu u llibellatu kif ser jigi ppruvat; u

2.Tħallsu dik is-somma li din il-Qorti ai termini ta' l-Artikolu 28 tal-Kapitolu 248 tal-Liġijiet ta' Malta jogħġobha tiffissa bhala danni in riparazzjoni tal-malafama li huwa sofra b'konsegwenza tal-pubblikazzjoni tad-dikjarazzjonijiet fuq imsemmija, liema dikjarazzjonijiet kellhom l-għan li jtellfu u jnaqqsu r-reputazzjoni, l-integrita` u l-unur tiegħu.

Bl-ispejjeż kontra s-soċjeta' konvenuta li rappreżentanti tagħha huma minn issa inġunti in subizzjoni.

Rat ir-Risposta tal-konvenuta, The Ramblers' Association of Malta, li ġiet ippreżentata fl-14 ta' Marzu 2018 fejn eċċepit:-

"Illi fl-ewwel lok, l-azzjoni attrici hija kolpita bil-preskrizzjoni a tenur tal-artikolu 32 tal-Kap. 248.

Illi fit-tieni lok, l-azzjoni attrici hija monka ghaliex ma giex specifikat b'liema mod l-artiklu in kwistjoni kien malafamanti u libelluz fir-rigward tal-attur.

Illi fit-tielet lok, u bla pregudizzju ghas-suespost, l-artiklu in kwistjoni bla ebda mod ma kien malafamanti u libelluz u ghaldaqstant, is-socjeta` konvenuta ghandha tigi lliberata mill-osservanza tal-gudizzju.

Salv eccezzjonijiet ulterjuri."

Rat illi b'digriet ta' assenjazzjoni moghti mis-STO il-Prim'Imhallef, din il-kawża giet assenjata lill-Qorti kif preseduta b'effett mis-16 ta' Lulju 2018;

Semgħet ix-xhieda imressqa mill-attur kif ukoll ix-xhieda mressqa mill-Assoċjazzjoni konvenuta;

Rat ix-xhieda bl-Affidavit tal-attur, ippreżentat fit-3 ta' Mejju 2018[1], kif ukoll l-Affidavits ulterjuri tiegħu ippreżentati fit-3 ta' Lulju 2019[2], u semgħet ix-xhieda tiegħu in kontro-ezami;

Rat ix-xhieda bl-Affidavit ta' Ingram Bondin in rappreżentanza tal-Assoċjazzjoni konvenuta, ipprezentat fid-19 ta' Frar 2020[3] u semgħet ix-xhieda tiegħu in kontro-eżami;

Rat il-provi kollha kif ukoll id-dokumenti kollha esebiti;

Rat l-atti kollha;

Rat in-nota ta' sottomissjonijiet ippreżentata mill-attur fil-31 ta' Awwissu 2022 u rat ukoll in-nota ta' sottomissjonijiet responsiva tal-Assoċjazzjoni konvenuta, ppreżentata fil-31 ta' Ottubru 2022;

Rat illi l-kawża kienet imħollija għal-lum għas-sentenza;

Ikkunsidrat;

L-attur issostni li huwa gie immalafamat bid-dikjarazzjonijiet li saru mill-Assoċjazzjoni konvenuta, The Ramblers Association of Malta (hawn iktar 'l isfel imsejħa "RAM" jew "l-Assoċjazzjoni konvenuta"), liema dikjarazzjonijiet ġew irrapportati u pubblikati in linea ta' *right of reply* fil-ġurnal *The Malta Independent on Sunday* tal-Ħadd 30 ta' Ottubru 2016 f'artikolu intestat "*Fabrication against the Ramblers' Association*". Huwa jsostni li dawn id-dikjarazzjonijiet saru biex itellfu u jnaqqsu r-reputazzjoni, l-integrita' u l-unur tiegħu.

---

[1] Dok. IC1.
[2] Dok. X u Dok. Y.
[3] Dok. IB1.

Il-Qorti fliet il-provi voluminużi u minn xi daqqiet ukoll ripettivi u superfluwi, li ressqu l-partijiet – għaliex din hija azzjoni ta’ libell u mhux azzjoni biex tiġi stabbilita l-eżistenza ta’ titolu jew servitu’ fuq proprjeta’ immobbli - u fehmet illi l-qofol tal-vertenza tikkonċerna l-pretensjoni tal-Assoċjazzjoni konvenuta, kontestata bil-qawwa mill-attur, li l-pubbliku għandu dritt ta’ aċċess fuq sit magħruf bħala Tas-Simblija, ġewwa Ħad-Dingli. Fehmet ukoll li dan is-sit jifforma parti minn artijiet magħrufin bħala ta’ Wied Ħanżun li jinsabu fil-pussess tal-attur b’kirja agrikola konċessa lilu fl-1993 mid-Dipartiment tal-Artijiet (Tenement 050940), sit li huwa evidentement ta’ interess storiku u kulturali għaliex jinsabu fih strutturi medjevali. Kemm hu hekk, jirriżulta li dan is-sit ġie skedat bhala sit ta' Grad 2 u Klassi B mill-Awtorita tal-Ippjanar fl-2006.

L-attur jikkontendi li din l-art ilha fil-pussess tal-familja tiegħu u l-antenati tagħhom għal ġenerazzjonijiet sħaħ u li l-pubbliku ma għandux u ma jistax jingħata drittijiet ta’ aċċess fuq l-art mikrija lilu għaliex il-passaġġi huma privati u huma aċċessibbli biss lill-bdiewa li għandhom titolu ta’ qbiela fuq dawn l-artijiet fis-Simblija, anke għaliex biex wieħed jidħol f’dan is-sit irid jiftaħ ix-xatba li ilha hemmhekk għexieren ta’ snin u li tindika li l-proprjeta’ hija privata. Jikkontendi wkoll għalhekk illi RAM ma tistax torganizza mixjiet li jgħaddu f’dawn il-passaġġi u fuq il-proprjeta’ privata tiegħu u tal-familja tiegħu.

L-Assoċjazzjoni konvenuta hija organizzazzjoni non-governattiva li għandha bħala wieħed mill-għanijiet tagħha l-protezzjoni tal-kampanja u wirt kulturali u storiku tal-pjażżi u d-dritt tal-pubbliku li jgawdihom. Torganizza wkoll mixjiet fil-kampanja għall-membri tagħha. Kif diġa’ ngħad, l-Assoċjazzjoni tikkontendi illi l-pubbliku għandu dritt ta’ aċċess għas-sit in kwistjoni mhux biss għaliex huwa parti mill-pajsaġġ Malti iżda wkoll għaliex jifforma parti mill-wirt stroriku tal-pajjiż.

L-isfond dirett u immedjat ta’ din il-kawża ta’ libell jinsab f’artikolu ippubblikat fil-ġurnal *The Malta Independent on Sunday* tal-24 ta' Lulju 2016 bit-titolu "*Whistleblower claims discriminatory and selective campaigning linked to Ian Borg*".

Għalkemm mhux miktub direttament mill-attur, dan l-artikolu jirrapporta l-perspettiva tiegħu dwar dik li l-attur isejjaħ kampanja kontrih minn RAM u jinsab ibbażat fuq ittra dettaljata li l-attur kien kiteb u bagħat lill-ġurnal *Times of Malta*, ikkupjata wkoll lil *The Malta Independent on Sunday*, liema ittra ġiet ippubblikata fil-ġurnal *The Times* fit-30 ta' Ġunju 2016.

L-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016 jikkwota lill-attur jgħid illi l-kampanja ta' RAM biex tikseb aċċess għall-pubbliku fuq il-proprjeta' tiegħu, li f'parti minnha hemm kompriż kumpless medjevali u razzett, ġiet istigata minn Dr. Ian Borg meta kien Sindku tal-Kunsill Lokali ta' Had-Dingli fejn, flimkien ma' RAM, kien xerred għarfien dwar is-Simblija permezz ta' kampanja kontinwa li tgħid li l-pubbliku kellu xi dritt ta' access għal fuq il-proprjeta' tiegħu. Dan kollu kien għaddej fl-istess żmien meta RAM kienet qiegħda wkoll tagħmel l-istess xorta ta' kampanja, kampanja li fiha, skont l-attur, l-intervent ta' RAM kienet selettiva għall-aħħar għaliex kien instigat minn Dr. Ian Borg. Staqsa wkoll għalfejn dan l-interess kollu fis-Simblija u fuq postijiet oħra xejn u għamel, fl-istess artikolu, numru ta' mistoqsijiet dwar in-nuqqas ta' rejazzjoni da parti ta' RAM f'għadd ta' sitwazzjonijiet oħrajn fosthom Djar il-Bniet u d-'Dingli Interpretation Centre' u jikkritika l-fatt illi RAM kienet qed taġixxi b'mod selettiv għaliex f'dawk il-każijiet l-oħra li semma, hija qatt m'għamlet xejn u dan diversament mill-każ tal-proprjeta' tiegħu.

Il-verżjoni tal-Assoċjazzjoni konvenuta hi illi l-artikolu impunjat tat-30 ta' Ottubru 2016, intestat "*Fabrication Against The Ramblers' Association*", ġie pubblikat bhala dritt għar-risposta għall-artikolu bl-isem '*Whistleblower claims discriminatory and selected campaign linked to Ian Borg*' li deher f'*The Malta Independent on Sunday* fl-24 ta' Lulju 2016, fejn l-attur ġie kwotat jagħmel numru ta' allegazzjonijiet u insinwazzjonijiet fil-konfront ta' RAM li fil-fehma tagħha, kienu diffamatorji u kienu jeħtieġu li jiġu mwieġba.

L-Assoċjazzjoni konvenuta ssostni li s-siltiet fid-dritt ta' risposta tagħha li ġew identifikati mill-attur bħala diffamatorji, kienu intiżi biex iwieġbu l-allegazzjonijiet

tal-attur fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016, fosthom l-allegazzjoni li l-Assoċjazzjoni tmexxi kampanji selettivi u diskriminatorji istigati minn Dr. Ian Borg u li l-kampanja għall-access pubbliku tas-sit storiku tas-Simblija kienet wahda malizzjuża għaliex hija konnessa mal-proġetti tad-'Dingli Heritage Trail' u d-'Dingli Interpretation Centre'.

Hi indikat is-segwenti siltiet fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016 li wieġbet għalihom speċifikatament bid-dritt għar-risposta pubblikata fit-30 ta' Ottubru 2016:-

a)Noel Ciantar... is claiming that a campaign by the Ramblers Association... is a case of discriminatory and selective targeting and was instigated by Dr Ian Borg when he was mayor of Dingli.

b)The campaign according to Mr. Ciantar, is intrinsically linked to Mayor Borg's pet projects of the Dingi Heritage Trail and the integral 'Dingli Interpretation Centre'.

c)Mr. Ciantar claims the campaign...is uniquely targeted to his family's property. ... Mr. Ciantar claims that the motives of the campaign are beyond culture or property and that it started off with false claims that Mr. Ciantar's property had been misappropriated, but now evolved into a direct attack on Mr. Ciantar's legal property rights... Mr Ciantar says that this suggests that the campaign was malicious from the start.

d)The motives behind the Ramblers campaign: another 'devious attempt'? In his letter, Mr. Ciantar quotes publicly available documents which show that Dr Borg was at the inception of the campaign against the Ciantars. Mr. Ciantar quotes the Ramblers in newsletter number 24 of April 2012 telling members that: "The Rabat and Dingli councils have already sought and found our cooperation in this respect regarding the Ta' Baidu and is-Simblija issues".

e)Mr. Ciantar asks, pointing to an answer in a newspaper article back in August 2012, which quoted the Ramblers and Dr. Borg, and in which Dr. Borg had stated

that his council wanted to list is-Simblija on the Dingli Heritage Trail and to make the site publicly accessible.

f)Isn't this clear evidence of who sought the cooperation of the Ramblers? Was this a case of using an NGO as a front for yet another 'devious' attempt?

g)Since 2008, Mr. Ciantar claims, the Ramblers have used a section of the media to conduct a campaign with "vitriolic" language alleging that he or his family had misappropriated property at is-Simblija.

h)Mr. Ciantar questions if Dr Borg and the Ramblers will call for public access to Djar il-Bniet.

i)Mr. Ciantar asks the Ramblers what action they have taken about the alleged misappropriation of property at the 'Dingli Interpretation Centre'.

j)Mr. Ciantar asks if the Ramblers and Dr Borg will demand public access to the Callus property and what action Alex Vella of the Ramblers took as a member of the MEPA board to schedule that property.

Ikkunsidrat;

Il-Qorti tibda biex tagħmilha ċar li hija mhix sejra f'din l-azzjoni tiddetermina jekk il-pubbliku għandux dritt ta' aċċess o meno fuq l-art mikrija lill-attur u lanqas jekk l-attur għandux titolu validu għall-użu u okkupazzjoni esklussiva ta' din l-art u d-dritt li jimpedixxi lil terzi milli jkollhom aċċess għal dan is-sit. Il-Qorti hija msejħa biex tiddeċiedi biss jekk l-artikolu ppubblikat f'*The Malta Independent on Sunday* fit-30 ta' Ottubru 2016 in linea ta' dritt ta' risposta ta' RAM għall-artikolu li deher fl-istess gazzetta fl-24 ta' Lulju 2016, huwiex libelluż u diffamatorju għall-attur. Għaldaqstant, ma tiffigurax f'dan l-istħarriġ il-kwistjoni la tal-verita' o meno tad-dikjarazzjonijiet ippubblikati fl-artikolu oriġinali (tal-24 ta' Lulju 2016) li ta lok għal

din id-dritt ta' risposta u (billi jirriżulta li l-editur tal-gazzetta aċċetta li jippubblika d-dritt ta' risposta ta' RAM) lanqas jekk din ir-risposta kif ippubblikata tissodisfax jew hijiex konformi mar-rekwiżiti tal-liġi jew jekk eżorbitatx il-parametri mfissrin fl-Artikolu 21 tal-Att dwar l-Istampa (Kap. 248)[4].

L-indaġni tal-Qorti f'din il-kawża għandha tiffoka esklussivament fuq l-allegazzjoni tal-attur li l-istqarrijiet impunjati minnu, formanti parti mill-pubblikazzjoni tat-30 ta' Ottubru 2016, huma diffamatorji għall-finijiet tal-Att dwar l-Istampa. Għaldaqstant, bosta mill-provi li ressaq l-attur innifsu biex juri li huwa għandu titolu fuq l-art in kwistjoni, fosthom provi biex juru illi dak li ġie asserit minnu kif riprodott fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016 huwa veritier, huma frankament irrelevanti għall-istħarriġ li trid tagħmel din il-Qorti f'din l-azzjoni ta' libell.

Huwa minnu li din is-saga ma ntemmitx bil-pubblikazzjoni tal-artikolu tat-30 ta' Ottubru 2016 u jidher li lanqas m'hi ser tintemm bid-deċiżjoni finali f'din il-kawża, iżda l-Qorti tħoss li għandu jiġi senjalat minn issa illi l-fatti supervenjenti għall-pubblikazzjoni impunjata, m'humiex relevanti għad-determinazzjoni tal-malafama għaliex il-malafama hija meqjusa li tkun saret bil-fatt tal-pubblikazzjoni nnfisiha u l-fatti eżistenti fiż-żmien tal-istess pubblikazzjoni. Għalhekk, il-Qorti tikkunsidra li l-kontenut tal-Affidavit tal-attur, Dok. X, bl-addendum 'A1' fil-parti intestata "*Fatti Ġodda*"[5], huwa irrelevanti għall-istħarriġ tagħha f'din il-kawża.

Ikkunsidrat;

L-ewwel eċċezzjoni tal-Assoċjazzjoni konvenuta ġiet deċiża permezz tas-sentenza mogħtija fis-26 ta' Marzu 2019.

In kwantu għat-tieni eċċezzjoni sollevata fir-Risposta tal-Assoċjazzjoni konvenuta, fejn hija sostniet illi l-azzjoni hija "*monka*" għaliex fir-Rikors tal-attur "*ma ġiex*

[4] Illum imħassar, permezz tal-Att XI tal-2018.
[5] Paġni 2 sa 26 tal-addendum.

speċifikat b'liema mod l-artikolu in kwistjoni kien malafamanti", din ukoll m'hijiex tajba u għandha tiġi respinta. Dan qed jingħad għaliex fir-rikors li bih tinbeda l-azzjoni quddiem din il-Qorti bħala l-Qorti tal-Maġistrati (Malta), il-liġi fl-Artikolu 171 tal-Kap. 12 teħtieġ biss li dan ikun fih, bħala partikolaritajiet essenzjali, l-isem u l-kunjom tal-attur u tal-konvenut, it-talba tal-attur, u l-jum u l-ħin meta l-konvenut għandu jidher, minbarra partikolaritajiet oħra li jistgħu minn żmien għal żmien jiġu preskritti. Il-liġi dwar l-istampa ma teħtieġ ebda rekwiżit ieħor essenzjali fir-rikors li bih tinbeda l-azzjoni ta' libell, b'żieda mar-rekwiżiti appena msemmija.

Għalhekk, billi r-rekwiżiti msemmija fl-Artikolu 171 tal-Kap. 12 huma lkoll sodisfatti f'dan il-każ, magħdud il-fatt illi l-attur, waqt is-smigħ tal-kawża fisser espressament liem'huma l-istqarrijiet speċifikatament impunjati u r-raġuni għall-allegat malafama, il-Qorti ma tqisx li r-Rikors tiegħu huwa nieqes minn xi partikolarita' meħtieġa mil-liġi li tirrendi "*monka*" l-azzjoni, kif tikkontendi l-konvenuta. Għalhekk it-tieni eċċezzjoni qed tiġi respinta.

Ikkunsidrat;

Is-siltiet allegatament malafamanti fil-pubblikazzjoni tat-30 ta' Ottubru 2016 ġew identifikati mill-attur fix-xhieda tiegħu. L-attur iqassam l-allegazzjonijiet li skont hu, jitnisslu minn dawn is-siltiet u li huma diffamatorji fil-konfront tiegħu, fi tliet kategoriji.

<u>Sett ta' allegazzjonijiet numru 1</u>:

Skont l-attur, is-segwenti brani tal-artikolu impunjat inisslu l-imputazzjoni li huwa għamel fabrikazzjonijiet bl-iskop li jimmalafama lil RAM.

"*With respect to all the other issues mentioned by Mr. Ciantar, one can conclude that he made up all these fabrications and red herrings…*"

"*The rest of the veritable conspiracy theory spun by Mr. Ciantar consists of a series of insinuations based on a bizarre assortment of unconnected facts…*"

"*After his latest botched attempt at defaming the Ramblers…*"

Fir-rigward, l-attur jikkontendi illi dawn is-siltiet, meħudin komplessivament, iġiegħlu lill-qarrej jifhem li huwa ffabbrika partijiet mill-istorja li huwa kkomunika lil *The Malta Independent on Sunday* li ġiet pubblikata fl-24 ta' Lulju 2016 u li huwa vvinta stejjer u gideb biex jiddefama lir-RAM.

Fit-testimonjanza tiegħu, l-attur isostni illi l-kampanja ta' RAM dwar l-artijiet fis-Simblija kienet bdiet fil-bidu tal-2008 u ssoktat fl-2009, fejn bdiet tagħmel insinwazzjonijiet fil-konfront tiegħu dwar aġir abbużiv u misapproprjazzjoni ta' proprjeta' pubblika meta huwa kien jipprova jimpedixxi lir-Ramblers jgħaddu mill-passaġġi ġol-artijiet mikrija lilu, art li fiha għandu wkoll ir-residenza tiegħu u tal-familja tiegħu u ilha okkupata mill-familja tiegħu u l-antenati tagħhom għal ġenerazzjonijiet sħaħ. Din il-kampanja intensifikat fit-tieni parti tal-2012 (wara n-Newsletter Numru 24 ta' RAM), meta huwa ppublika *feature article* f'*The Sunday Times of Malta* tat-3 ta' Gunju 2012 biex jiġu ċċarati il-fatti dwar il-proprjeta' ta' Ġuzeppi Callus li RAM u l-Kunsill Lokali ta' Ħad Dingli kienu qed jikkonfonduha mas-Simblija. In segwitu, Dr. Ian Borg li dak iż-żmien kien is-Sindku ta' Ħad-Dingli, kien qal lill-ġurnal *The Times of Malta* f'artiklu tas-6 ta' Awwissu 2012 bit-titolu "*Bid to open scenic site for public*": "*He (Dr. Borg) said that the council would like to make the site accessible to the public...'*[6]

L-attur jisħaq illi RAM hija aġevolata minn Dr. Ian Borg: in sostenn ta' dan jagħmel referenza għal *press release* maħruġa mid-Dipartiment tal-Informazzjoni fil-5 ta' Lulju 2015, bit-titlu "*Stqarrija mis-Segretarju Parlamentari ghall-Presidenza Ewropeja 2017 u ghall-Fondi Ewropej Ian Borg*"[7] fejn intqal: "*il-persuna li din il-gimgha*

[6] Dok. 18.
[7] Dok. 20.

ressqet kaz quddiem il-Kummissioni kontra l-korruzzjoni - is-Sur Noel Ciantar - huwa l-istess persuna li fil-passat kien ipprova icahhad lil cittadini komuni milli ikollhom access ghaz-zona tas-Simblija l/o tar-Rabat. Dr. Borg dakinhar kien hadem flimkien ma' NGOs ohra biex dan id-dritt jibqa' mhux mittiefes." Skont l-attur, l-'*NGOs oħra*' hija referenza għal RAM ghaliex 'Wirt Artna', 'Friends of the Earth' u 'Din l-Art Helwa' ma kienux qablu ma' din il-pożizzjoni.

Isostni illi l-konnessjoni ta' RAM ma' Dr. Ian Borg tirriżulta wkoll minn xhieda li ta l-istess Dr. Borg quddiem il-Kummissjoni Permanenti kontra l-Korruzzjoni fil-kaz **Noel Ciantar vs Dr. Ian Borg**[8], kif ukoll minn diversi artikoli u intervisti fosthom pubblikazzjonijiet ta' RAM innifisha għamlu diversi kampanji ħorox kontrih fir-rigward tas-sit in kwistjoni kif ukoll diversi allegazzjonijiet foloz fil-konfront tiegħu.

L-attur jikkontendi wkoll illi fid-dritt ta' risposta tagħha, RAM tħallat l-artikolu li deher f'*The Malta Independent on Sunday* tal-24 ta' Lulju 2016 ("*Whistleblower claims discriminatory and selective campaigning linked to Ian Borg*") kollu f'daqqa biex tagħmel ċaħdiet ġeneriċi u vagi biex twaqqa' l-artikolu fl-intier tieghu, u b'hekk, bl-użu bl-eżerċizzju tad-dritt ta' risposta, evitat li tikkommetti ruħha dwar domandi li huwa kien għamel fuq kazijiet oħrajn.

Da parti tagħha, l-Assoċjazzjoni konvenuta tikkontendi illi hija setgħet raġjonevolment tqis l-allegazzjonijiet li saru mill-attur fil-konfront tagħha fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016, bħala fabbrikazzjonijiet intiżi biex jagħmlulha l-ħsara, partikolarment il-konnessjoni li għamel l-attur bejn RAM u allegazzjonijiet ta' għemil korrott minn naha ta' Dr. Ian Borg, liema materji hija ssostni li m'għandhomx x'jaqsmu ma' xulxin.

Ingram Bondin, il-President tal-Assoċjazzjoni konvenuta jispjega fl-Affidavit tiegħu illi wieħed mill-għanijiet ta' RAM huwa li jiġi żgurat l-aċċess għall-kampanja. Dan l-għan hu mniżżel fl-Istatut tagħha ("*To establish and to preserve the right of access to*

[8] Dok. 19 u Dok. 23.

the open countryside and to the coastal zones")[9] u għalhekk m'għandhiex bżonn tiġi instigata minn ħadd sabiex tmexxi 'l quddiem kampanji ghall-accessibilita' pubblika. Il-kampanja tagħha sabiex jiġi żgurat l-aċċess pubbliku ghas-Simblija kellha l-bidu tagħha fil-fatt li l-membri tal-għaqda bdew isibu l-aċċess taghhom għas-Simblija ostakolat minn Noel Ciantar u l-familja tieghu, u mhux għax din ġiet instigata minn Dr. Ian Borg. Sostna illi RAM ilha tuża r-rotta li tgħaddi mis-Simblija sa mit-twaqqif tagħha fl-2006 meta din dehret fuq il-programm tal-mixjiet tagħha u mill-ewwel bdiet tirriskontra problemi ta' aċċess fuq din ir-rotta.

Fir-rigward, saret referenza għal pubblikazzjonijiet fosthom artikolu pubblikat f'*The Times* tal-24 ta' Novembru 2006, miktub mill-President ta' dak iz-zmien, Lino Bugeja, intestat '*Heritage in Peril*' fejn ingħad:- "*Simblija, a medieval site overlooking fertile Wied Hazrun near il-Qattara (limits of Dingli), with its medieval chapel discovered by the French Professor in 1994, was superbly restored by the Government and other supporting agencies. Although heavily compensated, some farmers adopt a hostile attitude towards visitors to this idyllic site, as one approaches it with caution and trepidation.*"

L-Assoċjazzjoni konvenuta ssostni illi kien proprju hemmhekk li bdiet il-kampanja għall-aċċess pubbliku tas-Simblija u dan ħafna qabel ma daħal fix-xena id-'Dingli Interpretation Centre' u tiċħad li hija għandha x'taqsam xejn ma' dan l-Interpretation Centre u m'għandha l-ebda interess taġevola lil dan l-istabbiliment.

Tiddefendi l-kuntatt u ko-operazzjoni li jkun hemm bejnha u s-Sindki tal-lokalitajiet ta' Ħad-Dingli u r-Rabat fir-rigward, u dan għaliex il-problema kienet waħda komuni iżda bl-ebda mod dan ma jfisser li Dr. Ian Borg instiga il-kampanja ta' RAM in konnessjoni mal-aċċess għall-pubbliku fuq dan is-sit. Kemm hu hekk, hija kienet pubblikament ikkundannat lil Dr. Ian Borg u flimkien ma' diversi NGOs oħrajn, saħansitra talbet għar-riżenja tieghu fid-dawl tal-konklużjonijiet tal-Ombudsman dwar il-mod kif inħareġ il-permess għall-bini ta' residenza tiegħu fl-inħawi ta' Santa

[9] 3.1.2 tal-Istatut.

Katerina, ir-Rabat. Iżda għalkemm dan kollu ġara f'Diċembru 2015[10], jigifieri madwar sitt xhur qabel gie ppubblikat l-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016 f'*The Malta Independent on Sunday*, l-attur naqas milli jsemmih f'dan l-artikolu, bħalma naqas milli jsemmi wkoll lis-Sindku tal-Kunsill Lokali tar-Rabat, Sandro Craus, li f'Lulju 2011 kien għamel ilment fir-rigward tal-attur mal-Awtorita' tat-Turizmu in konnessjoni mal-kontroll abbużiv tiegħu tas-sit in kwistjoni[11].

Il-konvenuta tisħaq ukoll li hija mexxiet kampanji favur l-aċċess pubbliku mhux biss f'Tas-Simblija iżda f'bosta inħawi tal-pajjiż li jinsabu fir-rotot tagħha, fosthom Fomm ir-Riħ, is-Simblija, Ta' Bajdu u l-Wardija u għalhekk ħasset li l-allegazzjoni tal-attur li hija għamlet kampanja selettiva u diskriminatorja, mhux minnu. Il-fatt illi RAM ma talbitx għal aċċess ta' Diar il-Bniet u l-proprjeta' ta' Callus ma jfissirx li tagħmel kampanji selettivi u diskriminatorji: hija għaqda volontarja b'rizorsi limitati u huwa impossibbli li tidħol f'kull kwistjoni ta' access pubbliku li teżisti u billi hija ghandha ir-rotot stabbiliti taghha fejn torganizza il-mixjiet, huwa għal kollox normali li hija tagħti priorita' lill-problemi ta' aċċess li ssib fuq dawn ir-rotot, fosthom dawk fl-inhawi tas-Simblija.

<u>Sett ta' allegazzjonijiet numru 2</u>:

L-attur jikkontendi li d-dikjarazzjonijiet segwenti li saru fl-artikolu impunjat, inisslu l-imputazzjoni li huwa kellu sehem f'diversi irregolaritajiet:-

"*Over the years the information panels were removed without trace. On the eve of the last election the marble plaque disappeared as well. A padlock was placed on the door of the medieval chapel, renowned to be the lost Santa Marija ta' Callus. And*

[10] Dok E li juri artiklu mis-sit www.maltatoday.com datat 7 ta' Diċembru 2015.

[11] "*... the Rabat Local Council is utterly disappointed and to date cannot understand how such a historical heritage is being controlled and abused by a private individual. This individual is Mr. Noel Ciantar a resident in the area. The Council has also received reports that large dogs have been released here as well, so no one can pass from this area. Someone has to take action as this heritage cannot be enjoyed by tourists and the Maltese. Even the farmers that have the fields in this area cannot pass from this site.*"

today the troglodyte cave next to the chapel is full of trash including empty fruit boxes posing a real fire hazard.

Now hardly a fly escapes Noel Ciantar's attention in that area, with his dogs and careful watchout."

"*Did he as a self-declared "whistleblower," blow the whistle about these irregularities? How can one be blamed for doubting whether Mr. Ciantar had a hand in it!*"

Fir-rigward, l-attur xehed illi fl-2003 meta huwa kien għamel żmien imsiefer, kienu saru xogħolijiet ta' *preventive maintenance* u ta' konservazzjoni mir-Restoration Unit tal-Awtorita' tal-Artijiet fuq il-kumpless medjevali (kamra antika u għar), abbażi ta' permess maħruġ mill-Awtorita tal-Ippjanar[12]. Dan il-permess kien soġġett għall-kundizzjoni, fost oħrajn, li x-xogħolijiet kellhom bżonn l-approvazzjoni tad-detentur legali tal-proprjeta'[13] u kien soġġett ukoll f'kull każ għad-drittijiet ta' terzi, ċioe' tiegħu u tal-familja tiegħu, eżistenti fuq is-sit. Sostna illi madanakollu, dawn ix-xogħolijiet ta' *preventive maintenance* saru mingħajr il-kunsens tiegħu għaliex huwa dejjem oġġezzjona li jsiru u qatt ma ta xi awtorizzazzjoni lil ħadd biex jiffirma għan-nom tiegħu[14]. Qal ukoll illi f'kull każ, dawn ix-xogħlijiet qatt ma kienu intiżi li jiftħu għall-pubbliku l-artijiet tas-Simblija. Dak iż-żmien, il-kamra kif ukoll l-għar kienu fil-pussess tal-familja tiegħu[15] u meta l-għerien gew irrestawrati dawn xorta baqgħu fil-pussess tieghu u ta' familtu. Il-Gvern kien bena fl-istess art mikrija lilu u lil ħuh, *agricultural stores* li għandhom l-istess qisien tal-għar u l-kamra li hemm fl-istess sit.

---

[12] Ara dokument datat 2 ta' Ottubru, 2002 (li jirreferi ghal file tal-Lands 50940) mibghut mill-Ministeru tal-Intern li jaqra: '*Permission is hereby granted to Director Building and Engineering Division, Floriana, to carry out conservation and maintenance works to medieval complex at Wied Hazrun, Rabat, as shown in the attached plans as countersigned by Mr. Stefan Scotto A&CE on th 28th august, 2002 on the following conditions.*'

[13] Case number PA/06263/99.

[14] Referenza Dok. JE5, ippreżentat b'nota tas-16 ta' Novembru 2016. Dan hu konfermat minn ħuh Paul Ciatnar fix-xhieda tiegħu, 12 ta' Lulju 2021.

[15] L-attur jgħid li huwa trabba f'dawn il-kmamar.

Wieħed mill-imħażen jokkupah hu filwaqt li l-ieħor huwa okkupat minn ħuh Paul Ciantar. L-ieħor qiegħed fil-pussess ta' Francis Micallef jew ħutu.

L-attur xehed illi dawn il-kmamar ġew allokati lilu u lill-familja tiegħu mill-Gvern billi b'effett tar-restawr, kien naqsilhom l-użu liberu tal-kamra l-antika u għalhekk huma riedu kumpens b'użu ta' kamra oħra li jkunu jistgħu jużawha kif iridu huma. Jiċħad illi l-Gvern benielhom dawn il-kmamar biex hu u ħuh joħorġu mill-kmamar l-antiki li ġew restawrati u jirrilokaw fl-*agricultural stores* li nbnew fuq is-sit u jisħaq li huwa mhux qed jitħalla jgawdi dawn l-istrutturi l-ġodda minħabba l-indħil tal-pubbliku fl-art tiegħu.

L-attur fisser li l-bieb tal-kamra li fuqu twaħħal katnazz, qabel kien jinqafel bil-muftieħ tant illi l-mekkaniżmu tas-serratura għadu mwaħħal fil-bieb iżda llum dan ma jiffunzjonax għaliex issaddad. Il-katnazz twaħħal qabel kien sar ix-xogħol ta' restawr iżda qabel, il-bieb xorta waħda kien jissakkar bil-muftieħ: din hija l-istess kamra li RAM qed issostni li hija kappella. Jisħaq illi din il-kamra ma ghandha x'taqsam xejn ma' Ġużeppi Callus u l-knisja li kellu ddedikata lil Santa Marija u din hija kamra ta' abitazzjoni li fiha trabbew missieru u ħutu u l-ġenerazzjonijiet ta' qabilhom. Rigward l-għar li kien jintuża minn Francis Micallef, l-attur xehed illi dan ukoll kellu katnazz.

Xehed ukoll illi fl-artijiet ta' Wied Ħażrun ma hemm l-ebda kappella, ghalkemm hemm xi tip ta' bini u għerien illi setgħu potenzjalment intużaw storikament bħala post ta' kult. Dak li RAM qed issostni li hu kappella, skont l-attur huwa effettivament razzett li kien ilu fil-pussess tal-antenati tieghu taħt titolu ta' qbiela sa mis-seklu sittax jew sbatax.

Fir-rigward tal-kaxxi tal-injam li jinsabu fl-għar, l-attur sostna li dawn jintużaw għall-ħażna ta' prodotti agrikoli u ma jaqbilx illi dawn jistgħu jinħarqu spontanjament. Fir-rigward tal-kelb tiegħu, jgħid illi l-kelb ma kienx hemmhekk biex iżomm għassa mal-kamra u mal-għar; kien licenzjat skont il-ligi u kellu dritt iżommu fil-proprjeta' tiegħu.

Xehed ukoll illi meta sar dan ix-xogħol ta' manutenzjoni preventiva fis-sit fl-2003, il-Ministru Francis Zammit Dimech kien daħal ġol-proprjeta' tiegħu u waħħal plakka inawgurali tax-xoghol ta' restawr u xi *information panels* mingħajr il-kunsens tiegħu. L-attur ikkonferma li kien neħħa din il-plakka kif ukoll l-*information panels* li kienu twaħħlu fis-sit illegalment, huwa stess, u dan wara li informa lill-awtoritajiet. Ikkonferma wkoll li huwa qatt ma ra lil xi ħadd mill-Fondazzjoni Wirt Artna taghmel xi xogħol jew tiġġestixxi din il-proprjeta' u kienu jmorru jittawlu biss wara li saru x-xogħlijiet ta' restawr fl-2003 bil-pretest illi għandhom *guardianship deed,* liema dokument madanakollu huwa kkonferma li ma jeżistix u ilhom ma jidħlu fil-proprjeta mill-2013. Sostna li l-art bl-istrutturi dejjem baqgħet fil-pussess tiegħu u tal-familja tiegħu..

In fine, l-attur fisser illi kien ħa azzjoni huwa stess dwar ix-xogħlijiet li twettqu mir-Restoration Unit mingħajr il-kunsens tiegħu u dan meta f'Mejju 2012, huwa kiteb lil entitajiet internazzjonali, u kkopja lill-Prim Ministru ta' dak iż-żmien dwar ix-xogħol illegali li kien sar fis-sit fil-pussess tiegħu fis-Simblija, filwaqt li fi Frar 2013 kien kiteb lill-MEPA biex javża li kienu saru xogholijiet illegali u bi ksur tal-artikolu 8 tal-permess fil-proġett tal-2002/2003 fis-sit u talab li kollox jiġi regolarizzat. Jilmenta illi filwaqt li huwa b'hekk ġibed l-attenzjoni tal-awtoritajiet dwar l-irregolaritajiet li messhom raw li ma jsirux u ħa l-passi biex kollox jiġi regolarizzat, RAM akkużatu fl-artikolu impunjat, li wettaq huwa stess dawn l-irregolaritajiet.

L-Assoċjazzjoni konvenuta tilqa' għal dan kollu billi ssostni, kif joħroġ mix-xhieda ta' Ingram Bondin, illi s-siltiet ċitati mill-attur jiġu wara għadd ta' paragrafi preċedenti fl-istess artikolu fejn tingħata spjegazzjoni fattwali tal-kwistjoni tas-Simblija, spjegazzjoni bbażata fuq it-tweġibiet li ingħataw għall-Mistoqsijiet Parlamentari 31284 (Dok H) u 31860 (Dok I) tal-Ħdax-il Legislatura u fuq dokumenti pubbliċi oħrajn. Tisħaq illi is-Simblija huwa sit storiku li jinsab fuq art pubblika, konsistenti f'kappella medjevali, għerien, diversi kmamar, ħitan tas-sejjieħ u forn li jaghmluh nukleju ta' villagg medjevali li ġie skedat bhala sit ta' Grad 2 u Klassi B mill-Awtorita

tal-Ippjanar fl-2006 minħabba li s-sit fih bini ta' interess arkitettoniku jew storiku u ta’ importanza arkeoloġika li jeħtieġ jiġu preservati. Is-sit tas-Simblija kien ġie restawrat mill-fondi pubblici bi spiza ta' Lm20,000, li Lm5,000 minnhom kienu fondi Ewropej li ngħataw taht l-iskema “Raphael Project" u bħala parti minn dawn ix-xogħlijiet, l-għerien ġew imnaddfa biex l-istrutturi jkunu intizi ghall-godiment tal-pubbliku.

Tissokta tispjega illi peress li l-bini u l-għerien kienu qegħdin jintużaw mill-familja ta' Ciantar, inbnew żewġ garaxxijiet mill-fondi pubbliċi biex jiġu allokati lil din il-familja ħalli l-istrutturi storiċi jiġu vvakati. Meta s-sit ġie inawgurat lill-pubbliku fl-2003, ġiet installata plakka kommemorattiva fuq il-post flimkien ma’ panelli għall-użu tal-pubbliku, biex jgħinu fl-interpretazzjoni tas-sit u sinjali li juru fejn hu l-lok tas-Simblija.

Madankollu, il-plakka kommemorativa u l-pannelli ta' informazzjoni ġew imneħħija mill-attur filwaqt illi l-kappella ġiet imsakkra u l-għerien qegħdin jerġgħu jintużaw bħala maħżen agrikolu, minkejja li ntefqu fondi pubbliċi fuq dan is-sit storiku sabiex dan ikun jista' jitgawda mill-pubbliku. Għal RAM, dan huwa skandaluż għaliex ifisser li l-attur spiċċa ħa 1-kumpens fil-forma tal-garaxxijiet li nbnewlu u żamm l-gherien storiċi wkoll. Tkompli tisħaq li l-għerien storiċi m'humiex post fejn wieħed jaħżen kaxxi tal-frott tal-injam għaliex jekk il-post jinħakem min-nirien, it-telf f’post ta’ importanza nazzjonali bħal dan, ikun inkalkolabbli.

Dwar il-mistoqsija li għamlet fl-artikolu tagħha dwar jekk l-attur, Noel Ciantar, bħala "*whistleblower*" saffarx is-suffara li x-xogħol li kien sar spiċċa sparixxa kollu, l-Assoċjazzjoni tikkontendi li din saret b’tingiża umoristika inspirata mill-fatt li l-attur iddeskriva ruħu bħala "*whistleblower*” fl-artikolu oriġinali.

Abbażi ta’ dan kollu, l-Assoċjazzjoni konvenuta tikkontendi li l-istqarrijiet tagħha, ippubblikati fid-dritt ta’ risposta tat-30 ta’ Ottubru 2016, kienu raġjonevoli.

Sett ta' allegazzjonijiet numru 3:

L-attur ħassu malafamat bl-allegazzjoni li huwa kapriċċjozament u bla skruplu qiegħed iċahhad lill-pubbliku minn wirt nazzjonali restawrat b'fondi pubbliċi, li ħa f'idejh art pubblika u qed jagħmel li jrid biha u illi ħa l-liġi b'idejh rigward ta' xi dritt tal-pubbliku li jidhol f'monument nazzjonali. Huwa indika s-segwenti siltiet li skont hu, inisslu dawn l-imputazzjonijiet:-

"*that he is capriciously and unscrupulously barring the public from national heritage that was restored using public funds...*"

"*...only serves to conceal the ulterior motive/or his attack: that he has arrogated upon himself the right to keep the public away from a National Monument restored using public funds, that he has been allowed to get away with his attitude for so many years, and that he is hoping that people will give up and won't access the site...*"

"*Unfortunately, Mr. Ciantar's attitude is quite common in Malta where people take over and do as they please upon public land with seeming impunity.*

Therefore, it is no wonder that like many others Mr. Ciantar is getting away with it".

Dwar dan, l-attur xehed illi huwa għandu drittijiet legali fuq l-art in kwistjoni biex jużaha għal skopijiet ta' biedja u agrikoltura, liema drittijiet akkwistahom huwa stess u jew ġew għandu mill-antenati tiegħu. Fir-rigward, ipproduċa diversi dokumenti.

L-Assoċjazzjoni konvenuta tiddefendi l-istqarrija tagħha billi tikkontendi li l-attur jipprova jimminimizza l-importanza tas-Simblija bhala sit ta' wirt nazzjonali, meta jinsisti li waħda mill-binjiet li hemm fuq is-sit mhix il-kappella ta' Santa Marija ta' Callus. Għalkemm hija taqbel ma' din il-konklużjoni li wasal għaliha l-attur, tosserva illi s-Simblija hija assi kulturali uniku li jistħoqqlu l-ogħla grad ta' protezzjoni u preservazzjoni. Fir-rigward, tiċċita lir-riċerkatur Dr. Keith Buhagiar fejn qal mhux

biss li s-Simblija għandu jkollha post prominenti fuq l-itinerarji li jippromwovu l-assi rurali kulturali tal-pajjiż u li l-pubbliku għandu ikollu aċċess mhux mittiefes għal dan is-sit, iżda wkoll fejn huwa tkellem dwar l-ostilita' tal-familja Ciantar lejn kull min jersaq lejn dan il-post fejn anke ġie impedit huwa stess milli jistudja l-kappella u kellu jħassar lezzjoni tal-Arkeologija Medjevali ghall-istudenti tal-Universita' ta' Malta sforz l-attitudni tal-familja Ciantar[16].

L-Assoċjazzjoni tisħaq illi huwa fatt illi l-attur ripetutament ostakola lill-membri tagħha u lill-pubbliku in ġenerali milli jużaw il-passaġġi li jgħaddu mis-sit tas-Simblija u qiegħed juża l-kirja agrikola tiegħu biex jostakola id-dritt tan-nies li jgħaddu mill-passaġġi li jwasslu għas-Simblija u b'hekk izuru il-parti storika tas-sit u ssostni li dan hu abbuż u mhux eżerċizzju ta' dritt.

Ikkunsidrat;

Din hija azzjoni ta' libell u għalhekk il-Qorti trid tiddeċiedi jekk l-istqarrijiet li saru mill-Assoċjazzjoni konvenuta fil-konfront tal-attur u li qed jiġu hawnhekk impunjati, humiex diffamatorji a tenur tal-Att dwar l-Istampa u fl-affermattiv, jekk il-konvenuta setgħetx leġittimament tagħmel dawk l-istqarrijiet taħt xi protezzjoni li tagħti l-liġi tal-malafama.

Huwa paċifiku fil-ġurisprudenza stabbilita taħt il-liġi tal-istampa[17] illi biex stqarrijiet jitqiesu bħala diffamatorji, irid jiġi ppruvat li "*the words tend to lower the plaintiff in the estimation of right-thinking members of society generally"*[18] u li l-allegazzjonijiet ikunu kapaċi jippreġudikaw u jikkaġunaw ħsara lir-reputazzjoni tal-persuna aggravata. M'huwiex biżżejjed li jintwera biss li l-istqarrijiet mhux veritieri jew mhux korretti għaliex dawn biex jiġu impunjati b'suċċess bħala diffamatorji, iridu jtellfu jew

---

[16] Dok. Q. Ara wkoll Dok. JE3. F'dan l-artikolu jissemma wkoll "the recent closure of country lanes which were for centuries utilised as public access routes into the valley" – l-attur jiċħad li huwa kellu x'jaqsam mal-egħluq tax-xtabi u jiċħad ukoll li dawn il-passaġġi kienu ilhom sekli sħaħ miftuħin għall-pubbliku. Xhieda tal-attur 7 ta' Ottubru 2020.
[17] Kap. 248 tal-Liġijiet ta' Malta.
[18] **Sim v. Stretch** - 1936, 2 All England Law Reports, 1237 (House of Lords, per Lord Atkin).

inaqqsu l-ġieħ u l-istima ta' dak li jkun f'għajnejn soċjeta' komposta minn persuni raġjonevoli, jew jesponuh għad-disprezz jew mibgħeda.

Minn eżami tal-atti, huwa evidenti illi l-pubblikazzjoni impunjata, konsistenti fl-artikolu ppubblikat *f'The Malta Independent on Sunday* fit-30 ta' Ottubru 2016 in linea ta' dritt ta' risposta tal-Assoċjazzjoni konvenuta skont il-liġi tal-istampa li kienet fis-seħħ dak iż-żmien, tikkonsisti fir-rejazzjoni tal-istess Assoċjazzjoni għall-allegazzjonijiet li għamel l-attur fil-konfront tagħha direttament. Dawn l-allegazzjonijiet ġew ippubblikati f'artikolu preċedenti li deher fl-istess gazzetta, fl-24 ta' Lulju 2016 fejn l-istess attur ġie rapportat jisfidaha dwar il-mottivi wara l-kampanja tagħha għall-ksib ta' aċċess għall-pubbliku fuq is-sit storiku tas-Simblija, kampanja li huwa qal li huwa selettiv u diskriminatorju kif ukoll malizzjuż, u għamel allegazzjonijiet fil-konfront tagħha fosthom, li taġixxi bħala front għal Dr. Ian Borg u li l-kampanja tagħha hija konnessa mal-progetti tad-'Dingli Heritage Trail' u d-'Dingli Interpretation Centre'.

Il-Qorti tibda biex tosserva illi għandha raġun l-Assoċjazzjoni konvenuta meta saħqet fin-nota ta' sottomissjonijiet tagħha illi l-attur kellu jistenna rejazzjoni u kritika mingħandha wara l-pubblikazzjoni f'gazzetta prominenti tal-allegazzjonijiet u asserzjonijiet li huwa għamel fil-konfront tagħha. Għandha wkoll raġun meta qalet li l-attur ma jistax jitqies li huwa persuna privata għall-fini ta' din l-azzjoni u dan għaliex effettivament, l-attur ħareġ fuq pjattaforma pubblika biex jagħti pubbliċita' lill-pożizzjoni tiegħu dwar il-kwistjonijiet fuq l-art tas-Simblija u dan permezz tal-ittra lill-ġurnal Times of Malta, kif ukoll permezz tal-pubblikazzjoni tal-artikolu fl-24 ta' Lulju 2016.

Fid-deċiżjoni **Wirtschafts-Trend Zeitschriften-Verlagesellschaft m.b.H. v. Austria**, il-Qorti Ewropea riteniet:-

"(w)*hereas the limits of permissible criticism are narrower in relation to a private citizen than in relation to politicians, private individuals lay themselves open to*

scrutiny when they enter the arena of public debate and then have to show a higher degree of tolerance."[19]

Il-Qorti sejra issa tindirizza l-allegazzjoni tal-attur li fid-dritt ta' risposta tagħha l-Assoċjazzjoni għamlet biss ċaħdiet ġeneriċi u vagi u evitat li tikkommetti ruħha dwar id-domandi speċifiċi li huwa kien għamel b'rabta ma' każijiet oħrajn relatati. L-attur xehed illi huwa ħassu aggravat bil-fatt illi meta wieġbet għall-artikolu tiegħu, RAM għamlet caħda kategorika tal-fatti dikjarati f'dak l-artikolu mingħajr ma indirizzat speċifikatament il-mistoqsijiet u l-punti li kien qajjem fl-ittra tiegħu li ġiet sussegwentement ippubblikata fi forma ta' artikolu minn *The Malta Independent on Sunday* fl-24 ta' Lulju 2016. Ilmenta wkoll illi bid-dritt ta' risposta tagħha, RAM għamlet dikjarazzjonijiet li jirreflettu biss il-pożizzjoni tagħha u dan billi kkontradixxiet dak kollu li qal hu u billi mmalafamatu b'allegazzjonijiet inveritieri.

Il-Qorti diġa' esprimiet ruħha li jaqgħu barra mill-iskop ta' din il-kawża, l-allegazzjonijiet dwar in-nuqqas ta' konformita' tad-dritt ta' risposta għall-ħtiġiet tal-liġi u konsegwentement, mhijiex sejra tieħu qies tal-allegazzjoni tal-attur illi f'dan id-dritt ta' risposta tagħha, RAM evitat li tindirizza l-punti saljenti li huwa kien qajjem fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016 (ċioe' li l-kampanja ta' RAM kienet istigata minn Dr. Ian Borg meta kien Sindku taI-Kunsill Lokali ta' Had-Dingli u n-nuqqas ta' rejazzjoni ta' RAM f'numru ta' sitwazzjonijiet oħra simili.) F'kull każ, dan l-allegat nuqqas bl-ebda mod ma jista' jitqies li huwa malafamanti għall-fini tal-liġi tad-diffamazzjoni.

L-abbli avukat tal-Assoċjazzjoni konvenuta argomenta fin-nota ta' sottomissjonijiet responsiva, illi l-azzjoni attriċi għal malafama ma tistax tirnexxi għaliex l-istqarrijiet impunjati m'humiex libellużi. Ġie sottomess fir-rigward illi l-pubblikazzjoni tat-30 ta' Ottubru 2016 kienet maħsuba u ġiet ippubblikata sewwasew b'risposta għal pubblikazzjoni li saret mill-attur kontenenti allegazzjonijiet foloz u malafamanti fil-konfront tagħha. Ġie sottomess ukoll illi f'ċirkostanzi bħal dawn, l-istqarrijiet impunjati, ġaladarba ġew ippubblikati biex l-Assoċjazzjoni konvenuta tabilħaqq

[19] Ara wkoll **Karman v. Russia**, para. 35.

tiddefendi r-reputazzjoni tagħha kontra u tirribatti l-allegazzjonijiet skorretti u malafamanti ippubblikati mill-attur, huma permessibbli u ġew ippubblikati leġittimament għaliex saru f'okkażjoni privileġġjata.

Il-Qorti tibda biex tosserva illi taħt il-liġi tal-malafama huwa prinċipju ben stabbilit illi jekk il-konvenut jirnexxilu juri li l-istqarrija tiegħu ġiet ippubblikata minnu lil persuni interessati b'risposta kontra l-pubblikazzjoni ta' attakk fuq ir-reputazzjoni tiegħu, u jirnexxielu juri wkoll li d-dikjarazzjonijiet u sottomissjonijiet ta' opinjoni tiegħu formanti parti minn din l-istqarrija, huma relevanti għall-materja u saru raġjonevolment għad-difiża tiegħu kontra dan l-attakk, l-azzjoni għal malafama ma tistax tirnexxi.

Il-Qorti fliet il-pubblikazzjoni impunjata f'din il-kawża, senjatament l-istqarrijiet identifikati espressament mill-attur, u fil-fehma tagħha huwa manifest illi din il-pubblikazzjoni tikkonsisti f'ċaħda tal-Assoċjazzjoni konvenuta tal-allegazzjonijiet magħmulin mill-attur fl-artikolu oriġinali tal-24 ta' Lulju 2016 - uħud minnhom li saru fi forma ta' mistoqsija – kif ukoll fi stqarrija tal-pożizzjoni tagħha dwar il-fatti u l-istat tas-sit tas-Simblija u dwar l-okkupazzjoni tas-sit mill-attur. Dan kollu fil-kuntest ta' storja twila ta' diżgwid bejnha u bejn l-attur fuq il-materja tal-aċċess għall-pubbliku għal dan is-sit storiku, diżgwid li ilu jbaqbaq għal diversi snin u jidher li jifforma l-mertu ta' diversi proċeduri legali kif ukoll pubblikazzjonijiet u stqarrijiet pubbliċi oħrajn minn diversi persuni u entitajiet.

F'dan l-isfond, il-Qorti taqbel illi l-istqarrijia pubblikata mill-Assoċjazzjoni konvenuta ġiet ippubblikata sewwasew bħala '*a reply to an attack'* u taqbel magħha wkoll illi f'dawn iċ-ċirkostanzi, hija kienet intitolata tirrejaġixxi bil-pubblikazzjoni ta' tweġiba għall-attakk li sar mill-attur fil-konfront tagħha, *inter alia* b'rabta mal-iskop allegatament malizzjuż tal-kampanja li tmexxi fir-rigward tas-sit tas-Simblija u l-allegati rabtiet tagħha ma' Dr. Ian Borg.

Fil-fatt, kif ingħad, huwa rikonoxxut fil-ġurisprudenza stabbilita in materja ta' diffamazzjoni li jeżistu okkażjonijiet u ċirkostanzi varji fejn dikjarazzjonijiet li jiġu komunikati minn persuni jew gruppi ta' persuni lil persuni oħrajn li jikkondividu interess leġittimu fil-materja, anke jekk dawn jistgħu jitqiesu li huma malafamanti, huma protetti bi privileġġ naxxenti proprju mill-okkażjoni li fihom ikunu saru, sakemm jintwera li teżisti esiġenza raġjonevoli għall-pubblikazzjoni tad-dikjarazzjoni, u dan bħala kwistjoni ta' interess pubbliku.

Il-ħsieb wara l-għoti ta' privileġġ f'okkażjonijiet simili, ġie mfisser hekk:-

"*... it is in the public interest that persons should be allowed to speak freely on occasions when it is their duty to speak and to tell all they know or believe, or on occasions when it is necessary to speak in the protection of some (self or) common interest.*"[20]

Għandu jiġi senjalat illi l-prinċipju ta' dikjarazzjonijiet li jsiru f'okkażjonijiet privileġġjati huwa wieħed li ilu konsistentement jiġi mħaddan u rikonoxxut mill-Qrati Ingliżi u huwa fatt ukoll illi l-Qrati tagħna konsistentement għamlu referenza lill-ġurisprudenza tal-istess Qrati u ġuristi Ingliżi in tema tal-liġi tal-malafama. Dan il-prinċipju jikkonċedi lill-persuna li jħoss li r-reputazzjoni tiegħu ġiet inġustament attakkata bil-pubblikazzjoni ta' imputazzjonijiet malafamanti, il-privileġġ li jwieġeb għall-imputazzjonijiet magħmula fil-konfront tiegħu permezz ta' tweġiba li tiġi ppubblikata bħala att ta' leġittima difesa bil-ħsieb li tirribatti l-imputazzjonijiet malafamanti u tattakka l-kredibbilita' ta' min beda l-attakk: **dan, wara kollox, m'hu xejn ħlief manifestazzjoni *par excellence* tad-dritt fondamentali tal-liberta' tal-espressjoni**.

Jingħad ukoll illi f'dawn l-okkażjonijiet, il-privileġġ jgħodd minkejja li t-tweġiba jkun fiha fatti jew imputazzjonijiet foloz jew sottomissjonijiet skorretti purche' t-tweġiba tkun relevanti għall-okkażjoni, proporzjonata u ssir mingħajr malizzja.

[20] **Gerhold v Baker** 1918 HL W.N. 368 CA at 369 – Gatley 14.8 p. 547.

Gatley, in propositu, jgħid hekk:-

"*... a person whose character or conduct has been attacked is entitled to answer such attack, and any defamatory statements he may make about the person who attacked him will be priviledged,* ***provided they are published bona fide and are fairly relevant to the accusations made****.*"[21] (emfasi tal-Qorti)

Fir-rigward, Collins jfisser li dan il-privileġġ huwa konċess fl-okkażjoni ta' attakk fuq il-karattru, kondotta jew interessi ta' persuna, fejn dik il-persuna ikollha "... *an interest in responding to that attack in the requisite sense, and those to whom the attack was published have a corresponding interest in receiving the person's response to the attack.*"[22]

Gatley jagħmel referenza wkoll għal ġurispridenza iktar remota[23] li ġiet ċitata b'approvazzjoni fil-każ reċenti **Harbour Radio Pty Ltd v. Trad** (2012) HCA 44:-

"*The foundation of the privilege is the necessity of allowing the party attacked free scope to place his case before the body whose judgement the attacking party has sought to affect ... The purpose is to prevent the charges operating to his prejudice. It may be conceded that to impugn the turth of the charges contained in the attack and even the general veracity of the attached, may be a proper exercise of this privilege, if it be commensurate with the occasion.*"

Din id-difiża ġiet ukoll mistħarrġa iktar reċentement mill-High Court (UK) fid-deċiżjoni reċenti **Shakil-Ur-Rahman v. AYR Network Ltd et**[24], fost difiżi oħrajn, fejn għalkemm id-difiża ġiet respinta fiċ-ċirkostanzi partikolari ta' dik il-kawża, il-Qorti riteniet illi biex stqarrija allegatament diffamatorja titqies bħala *a reply to an*

[21] Gatley on Libel and Slander. 2013 Ed. (14.51, p. 596).
[22] Collins On Defamation: Matthew Collins QC, 2014 Ed., 11.22 p. 233.
[23] **Penton v. Calwell** (1945), HCA 51 (1945) 70 C.L.R. 219.
[24] Deċiża 2.12.2016, (2016) EWHC 3110 (QB).

attack, din trid tkun saret b'risposta għall-pubblikazzjoni ta' attakk fuq ir-reputazzjoni tal-konvenut[25].

Huwa wkoll ritenut illi l-persuna li tiddefendi ruħha kontra attakk bħal dan permezz tal-pubblikazzjoni ta' risposta – bħall-Assoċjazzjoni konvenuta fil-każ odjern - tgawdi minn parametri wiesa' fid-difiża tar-reputazzjoni tagħha u hija intitolata li tippubblika risposta robusta anke biex timmina l-kredibbilita' ta' min ikun immalafamaha u tista' twieġeb iktar minn darba[26]: "*the law does not concern itself with niceties in such matters*"[27].

Din il-linja ta' difiża hija rikonoxxuta wkoll fl-insenjament tal-Qorti Ewropea dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fl-interpretazzjoni tagħha tal-jedd fondamentali sanċit mill-Artikolu 10 tal-Konvenzjoni. Fil-fatt, fil-każ **Sanocki v. Poland**[28], il-Qorti Ewropea rikonoxxiet id-dritt tal-applikant li jiddefendi ruħu permezz ta' risposta pubblikata fil-midja, kontra attakk konsistenti fil-pubblikazzjoni ta' sensiela ta' artikoli f'gazzetta lokali bi kritika tal-kondotta tiegħu bħala sindku tal-belt ta' Nysa u b'allegazzjonijiet fost oħrajn ta' amministrazzjoni ħażina ta' fondi pubbliċi. Il-Qorti Ewropea riteniet li l-pubblikatur tal-allegazzjonijiet kellu jistenna rejazzjoni mingħand is-soġġett tal-kritika tiegħu u rikonoxxiet illi l-jedd tal-liberta' tal-espressjoni ma jeskludix li din ir-risposta tista' tkun fiha wkoll skont il-każ, ċertu doża ta' provokazzjoni u esaġerazzjoni kif ukoll stqarrijiet li huma malafamanti[29].

Ikkunsidrat;

[25] Iżda fil-każ li kellha quddiemha, il-kummenti impunjati, li kienu saru f'xandira televiżiva, ma setgħux jiġu interpretati bħala risposta għal attakk għaliex kienu saru b'rejazzjoni mhux għal attakk iżda għal proċeduri ġudizzjarji li ġew istitwiti minn terzi u għalhekk, l-unika risposta leġittima fiċ-ċirkostanzi kellha ssir permezz ta' difiża f'dawk l-istess proċeduri u mhux bil-pubblikazzjoni lill-pubbliku in ġenerali ta' stqarrijiet diffamatorji.

[26] Puche' r-risposti jkunu proporzjonati, raġjonevoli u relevanti.

[27] **Turner v. MGM Pictures** – ċitat f'Gatley, *bid.* 14.51. p. 597.

[28] Deċiż 17.7.2007 App. 28949/03.

[29] F'dan il-każ ġie deċiż illi d-deċiżjoni tal-qrati domestiċi li jqisu r-risposta pubblikata mill-applikant bħala diffamatorju, kienet tikkostitwixxi vjolazzjoni tal-jedd protett mill-Artikolu 10 tal-Konvenzjoni.

Applikat dan l-insenjament għall-fatti u ċ-ċirkostanzi tal-każ quddiemha, il-Qorti tosserva illi l-istqarrijiet impunjati mill-attur ġew ippubblikati mill-Assoċjazzjoni konvenuta espressament bħala dritt ta' risposta skont il-liġi tal-istampa, sewwasew biex tiddefendi ruħha kontra allegazzjonijiet dwar l-aġenda u l-azzjonijiet tagħha fir-rigward tas-Simblija u dan anke billi tipprova timmina l-kredibbilita' tal-attur. Jirriżulta wkoll illi dawn l-istqarrijiet ġew ukoll ippubblikati fuq l-istess *medium* li fuqu ġew ippubblikati l-allegazzjonijiet oriġinali tal-attur: għalhekk, ma jistax jingħad li din ir-risposta ġiet ippubblikata lil persuni li ma kellhomx interess jirċievuha[30].

Il-Qorti hija wkoll tal-fehma illi l-istqarrijiet impunjati mill-attur huma lkoll relevanti biex iwieġbu għall-allegazzjonijiet li huwa għamel b'mod pubbliku fil-konfront tal-Assoċjazzjoni konvenuta: il-fatt li l-konvenuta wieġbet b'mod ġeneriku għall-mistoqsijiet li saru mill-attur fil-pubblikazzjoni oriġinali u evitat li tindirizza b'mod speċifiku l-materji msemmija mill-attur, ma jfissirx illi l-istqarrijiet ippubblikati fir-risposta tagħha huma irrelevanti, wisq inqas ifisser li huma malafamanti. Għall-Qorti huwa evidenti li l-pubblikazzjoni in diżamina u l-istqarrijiet speċifikatament impunjati mill-attur, huma maħsuba biex iwasslu u jfissru l-verżjoni kuntrarja tal-Assoċjazzjoni konvenuta dwar l-istatus tas-sit tas-Simblija, **b'risposta lill-istess attur dwar l-allegazzjoni tiegħu li l-pubbliku m'għandux ikollu aċċess fis-sit u l-allegazzjoni ulterjuri li hija qiegħda tmexxi kampanja selettiva u malizzjuża fil-konfront tiegħu b'assoċjazzjoni ma' persuni politiċi**.

Huwa immaterjali jekk il-konvenuta ma wieġbitx kif ġie mistenni mill-attur u fil-parametri stretti tad-dikjarazzjonijiet espressament magħmula minnu u kif rapportati f'*The Malta Independent on Sunday*. Il-Qorti ma taqbilx mas-sottomissjoni tal-abbli avukat tal-attur fin-nota ta' sottomissjonijiet, illi fir-risposta tagħha l-Assoċjazzjoni għamlet xi allegazzjonijiet fil-konfront tal-attur li m'għandhomx x'jaqsmu mal-materja tas-Simblija u l-vertenza dwar jekk il-pubbliku għandux ikollu aċċess għas-sit.

---

[30] Fir-rigward, Gatley jikkummenta hekk: *"... a person whose character or conduct has been attacked in the public press is entitled to have recourse to the press in his defence and vindication. If, in answering such attack, he makes relevant defamatory statements about the person who has attacked him, such statements are prima facie privilged." Ibid.* 14.52. p. 599. .

Ma taqbilx lanqas illi l-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016 indirizza biss lil Dr. Ian Borg. Għall-Qorti hu evidenti li l-istqarrijiet f'dan l-artikolu huma indirizzata mhux lil Dr. Ian Borg jew lil Dr. Ian Borg biss, iżda wkoll u espressament, lill-Assoċjazzjoni u fihom inifushom jintitolawha twieġeb għal dawn l-allegazzjonijiet.

Fir-rigward, issir referenza speċifika għas-segwenti dikjarazzjonijiet fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016, dikjarazzjonijiet li fil-fehma tal-Qorti ma jħallu ebda dubju li huma indirizzati fil-konfront tal-Assoċjazzjoni konvenuta u jisfidaw mhux biss il-pożizzjoni tagħha dwar il-kwistjoni tas-sit tas-Simblija iżda l-kredibbilita' tagħha bħala Għaqda Non-Governattiva:-

"Mr. Ciantar claims the campaign...is uniquely targeted to his family's property. ... Mr. Ciantar claims that the motives of the campaign are beyond culture or property and that it started off with false claims that Mr. Ciantar's property had been misappropriated, but now evolved into a direct attack on Mr. Ciantar's legal property rights... Mr Ciantar says that this suggests that the campaign was malicious from the start.

...

The motives behind the Ramblers campaign: another 'devious attempt'?

...

Isn't this clear evidence of who sought the cooperation of the Ramblers? Was this a case of using an NGO as a front for yet another 'devious' attempt?

...

Since 2008, Mr. Ciantar claims, the Ramblers have used a section of the media to conduct a campaign with "vitriolic" language alleging that he or his family had misappropriated property at is-Simblija.

Dawn is-siltiet, fost oħrajn, fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016, jattakkaw b'mod manifest lill-Assoċjazzjoni: tassew fl-ewwel paragrafu tal-istess artikolu, jingħad illi l-attur Noel Ciantar "*is claiming that a campaign by the Ramblers Association attacking his*

family's legal rights on the property and demanding that he gives public access to his family's farming property, is a case of discriminatory selective targeting and was instigated by Dr. Ian Borg ..."

Huwa irrelevanti fil-fehma tal-Qorti li Dr. Ian Borg ma ssemmiex espressament fl-artikolu tat-30 ta' Ottubru 2016, daqskemm huwa irrelevanti illi l-fatt li Assoċjazzjoni setgħet ma weġbitx speċifikatament għall-mistoqsijiet indirizzati lilha fl-artikolu preċedenti. **Hu ovvju li l-ebda risposta b'ċaħda mhi sejra tkun aċċettabbli mill-istigatur tal-iskambju u diversament mill-pubblikatur f'azzjoni għall-pubblikazzjoni tad-dritt ta' risposta, l-attur ma jistax jesiġi illi l-pubblikazzjoni li ssir in linea ta' risposta għal dak li jiġi perċepit bħala attakk, tkun konformi ma' xi standards stabbiliti jew mistennija minnu**. F'okkażjonijiet bħal dawn, hija l-Qorti li trid tiddetermina jekk id-dikjarazzjonijiet impunjati sarux raġjonevolment bħala risposta għal attakk fuq u għad-difiza tar-reputazzjoni tal-konvenut.

Wieħed irid iżomm quddiem għajnejh il-fatt li l-azzjoni odjerna m'hijiex dik taħt l-Artikolu 21 tal-Kap. 248 u għalhekk mhux kompitu ta' din il-Qorti tqis jekk ir-rekwiżiti tal-istess Artikolu 21 biex jiġi mħares id-dritt għall-pubblikazzjoni tad-dritt ta' risposta, ġewx sodisfatti. Din hija azzjoni ta' libell u l-Qorti hija msejħa biex tiddeċiedi jekk il-pubblikazzjoni impunjata, f'dan il-każ il-pubblikazzjoni tat-30 ta' Ottubru 2016, għandhiex titqies bħala libelluża. F'azzjoni ta' libell, il-parametri tal-istħarriġ li trid tikkonduċi l-Qorti huma ferm iktar wesgħin minn dawk stabbiliti mill-Artikolu 21 tal-Kap. 248 għall-fini tal-pubblikazzjoni ta' dritt ta' risposta u indubbjament, biex pubblikazzjoni li ssir in linea ta' risposta jew rejazzjoni għal pubblikazzjoni preċedenti, titqies bħala mhux libelluża u diffamatorja għall-persuna aggravata, il-konvenut m'huwiex meħtieġ jagħmel biss dikjarazzjonijiet ta' fatt jew iwieġeb strettament u limitatament għall-materji espressament imsemmija fil-pubblikazzjoni oriġinali, tant illi jista' jiżvoga fis-sottomissjoni ta' opinjonijiet purche' dawn ikunu raġjonevolment meħtieġa biex jiddefendi r-reputazzjoni tiegħu nnifsu.

Collins jiċċita fir-rigward, id-deċiżjoni fil-każ **Hamilton v. Clifford** (2004) EWHC 1542 (QB)[31] fejn ġie ritenut:-

"*The defendant would be entitled to protect his reputation by a proportionate response which was appropriate both in terms of subject matter and scale of publication. In order for a defendant to avail himself of this form of privilege, the response should not go into irrelevant matters or, in particular, cross over into an attack on the integrity of the claimant* ***if it is not reasonably necessary for defending his own reputation****.*" (emfasi ta' din il-Qorti)

L-istqarrijiet impunjati mill-attur f'din il-kawża, kif identifikati fix-xhieda tiegħu, fosthom li huwa vvitna gideb u stejjer, li kkommetta irregolaritajiet u li ħa l-liġi u art pubblika f'idejh, huma kollha fil-fehma kkunsidrata tal-Qorti, ferm relevanti għall-okkażjoni u raġjonevolment meħtieġa għad-difiża tal-azzjonijiet u l-intenzjonijiet tal-Assoċjazzjoni konvenuta kontra l-asserzjonijiet u allegazzjonijiet li l-istess attur għamel fil-konfront tagħha fl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016. Għalhekk, in kwantu m'humiex estraneji għat-tema tal-attakk oriġinali, ma tistax titqies li l-istqarrijiet impunjati jeċċedu l-limiti tal-okkażjoni privileġġjata. Kemm hu hekk, **ma jirriżultax illi l-Assoċjazzjoni konvenuta għamlet, fl-istqarrijiet impunjati, referenza għal materji li m'għandhomx x'jaqsmu mal-kwistjoni tas-sit tas-Simblija, il-kampanja tagħha fir-rigward u l-vertenza li għandha mal-attur dwar l-aċċess tal-pubbliku għas-sit in kwistjoni**.

F'dan il-każ odjern u wara li eżaminat l-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016 u d-dikjarazzjonijiet impunjati mill-attur formanti parti mill-pubblikazzjoni tat-30 ta' Ottubru 2016, il-Qorti temmen illi **rinfaċċjata bl-artikolu tal-24 ta' Lulju 2016, l-Assoċjazzjoni konvenuta kellha kull interess li tiddefendi l-integrita' u l-ġenwinita' tal-kampanja u tal-intenzjonijiet tagħha fir-rigward tal-materja tal-aċċess għas-sit storiku tas-Simblija, kif ukoll li tissostanzja l-pożizzjoni tagħha fir-rigward**. Hija tal-fehma wkoll illi l-Assoċjazzjoni setgħet leġittimament tqis il-

[31] Per Eady J. P. 65 – Collins *ibid.* 11.23, p. 234.

pubbikazzjoni tal-24 ta' Lulju 2016 bħala attakk fuq il-kredibbilita' u r-reputazzjoni tagħha bħala NGO, attakk li kien jeħtieġ risposta biex tirribatti l-allegazzjonijiet magħmula mill-attur u dan anke billi timmina l-kredibbilita' tiegħu stess.

Huwa wkoll immaterjali li, skont l-attur, bosta mill-asserzjonijiet magħmula fil-pubblikazzjonijiet impunjata, huma skorretti u fattwalment żbaljati, saru "*b'ton dispreġġjattiv*" jew huma l-frott ta' interpretazzjoni żbaljata tal-Assoċjazzjoni konvenuta tad-dikjarazzjonijiet jew il-kliem użati fl-artikolu oriġinali. Il-Qorti tfakkar illi l-ġurisprudenza paċifika in materja tirritjeni illi anke jekk l-istqarrijiet li jsiru fir-risposta għall-pubblikazzjoni ossia "*attakk*" oriġinali, huma foloz u saħansitra diffamatorji u jakkużaw lill-akkużatur li għamel dikajrazzjonijiet foloz, dawn għandhom jibqgħu jitqiesu bħala privileġġjati **jekk jintwera li dawn kienu b'mod ġenerali konnessi mat-tema tal-attakk u raġjonevolment meħtieġa għad-difiża tar-reputazzjoni tal-persuna li twieġeb għall-attakk**.

Fil-fatt, Gatley jirreferi għall-każ **O'Donoghue v. Hussey** "(where) *it was held that it was a reasonable mode of defence for a person, whose conduct and character had been assailed in a public newspaper, to state publicly that his assailant was known to be a person in the habit of making misstatements*"[32].

Ukoll:-

"*In such cases no matter how harsh, hasty, untrue or libellous the publication would be but for the circumstances, the law declares it privileged because the amount of public inconvenience from the restriction of freedom of speech or writing would far out-balance that arising from the infliction of a private injury.*"[33]

In konklużjoni, il-Qorti ma tirravviżax illi fiċ-ċirkostanżi li l-Assoċjazzjoni konvenuta aġixxiet b'malizzja fil-pubblikazzjoni tal-artikolu impunjat u għall-kuntrarju, tqis li l-

[32] Gatley *ibid.* P. 618 14.68. Vide wkoll **Curran v. Scottish Daily Record and Sunday Mail Ltd** (2011) CSIH 86; 2012 Rep. L.R. 30.
[33] **Hunter v Ward** (1859) 6 C.B (N.S.) 514 at 517.

istqarrijiet impunjati saru in buona fede għad-difiża tal-pożizzjoni tagħha bħala NGO fil-vertenza mal-attur dwar il-materja tal-aċċess pubbliku għas-sit tas-Simblija u tal-kredibbilita' tal-kampanja tagħha fir-rigward, kampanja li kif rajna ġiet skreditata mill-attur fl-artikolu li istigat il-pubblikazzjoni impunjata minnu.

Għaldaqstant, l-istqarrijiet impunjati mill-attur, billi saru raġjonevolment għad-difiża tal-konvenuta bħala rejazzjoni kontra dak li hija perċepiet, leġittimament, bħala attakk mill-attur fuq il-kredibbilita' u r-reputazzjoni tagħha bħala NGO, ma jistgħux jitqiesu li huma diffamatorji u l-azzjoni tal-libell għandha għalhekk tfalli.

Għal dawn il-motivi kollha, filwaqt li tiċħad it-tieni eċċezzjoni iżda tilqa' t-tielet eċċezzjoni fir-Risposta tal-Assoċjazzjoni konvenuta, tiċħad it-talbiet tal-attur EMANUEL SIVE NOEL CIANTAR fir-Rikors tiegħu tas-26 ta' Ottubru 2017, bl-ispejjeż, għajr għal dawk marbutin mal-ewwel eċċezzjoni.

DR. RACHEL MONTEBELLO
MAĠISTRAT.